

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Grøn økonomi — fremme af en bæredygtig udvikling i Europa« (initiativudtalelse)

(2013/C 271/03)

Ordfører: **Joana AGUDO I BATALLER**

Medordfører: **Pedro NARRO**

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 15. november 2012 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, på eget initiativ at afgive udtalelse om:

»Grøn økonomi – fremme af en bæredygtig udvikling i Europa«.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø, som vedtog sin udtalelse den 26. april 2013.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 490. plenarforsamling den 22.-23. maj 2013, mødet den 23. maj 2013, følgende udtalelse med 108 stemmer for og 2 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1 Hvis EU skal bevare sin position som økonomisk verdensmagt, er det efter EØSU's mening altafgørende, at der udvikles en grøn og inklusiv økonomi. På FN-konferencen Rio+20 slog EU til lyd for en grøn økonomi som et bidrag til bæredygtig udvikling. Det er nu, EU skal lade handling følge på ord. Hertil kræves en økonomisk udviklingsmodel, som prioriterer offentlige investeringer og fastlægger egnede incitamenter for private investeringer i infrastruktur og »grøn« forskning, udvikling og innovation. Målet er dels at stimulere produktionsaktiviteten for hurtigt at komme ud af den nuværende recession, dels at tackle overgangen til den tredje industrielle revolution ud fra en økonomisk og social førerposition.

1.2 EØSU mener, at de dybe og nødvendige ændringer i måden at producere og forbruge på først og fremmest forudsætter, at civilsamfundet inddrages i hele denne omstillingsproces til en inklusiv grøn økonomi, og at det sker på alle niveauer, især på sektorniveau og territorialt niveau (europæisk, nationalt og regionalt). En deltagelsesbaseret forvaltning er nødvendig for bedst muligt at begrænse den modstand og de negative virkninger, som alle gennemgribende forandringer fører med sig. Det er denne deltagelse, som vil muliggøre bæredygtige fremskridt på det økonomiske, sociale og miljømæssige område.

1.3 EØSU konstaterer med bekymring, at politikken med grønne skattemæssige incitamenter har fået et alvorligt skud for boven i de seneste år på grund af den stramme finanspolitik, som har fået dramatiske følger i form af indskrænket økonomisk aktivitet og tab af arbejdspladser. Den Europæiske Valutafond (IMF) har erkendt, at denne politiks reelle

hæmmende indflydelse på produktionsaktiviteten har været meget større end hidtil vurderet.

1.4 EØSU understreger, at mulighederne for jobskabelse vil øges med udviklingen af en inklusiv grøn økonomi. Ved grønne job forstås ikke kun job inden for nogle af de nyopståede sektorer, men alle de job, som indsatsen for at gøre produktionsprocesser og produkter i alle sektorer »grønnere« fører med sig. En fair omstilling til en grøn økonomi kræver aktive beskæftigelsespolitikker, som sikrer, at der skabes arbejdspladser med rimelige vilkår, hvilket bl.a. omfatter erhvervsuddannelse og livslang læring for de erhvervsaktive arbejdstagere. Ansættelse af kvinder og unge i disse sektorer vil være afgørende for denne vækst.

1.5 Konsensus blandt arbejdsmarkedets parter om en industripolitik er efter EØSU's mening nødvendig for at koordinere indsatsen for teknologisk innovation og for at fremme ændringerne i produktionsinfrastrukturen i mange europæiske sektorer, som berøres af etableringen af en lavemissionsøkonomi, der udnytter ressourcerne effektivt. Dette vil også kræve betydelige investeringer fra virksomhedernes side.

1.6 EØSU mener, at EU bør integrere målene for en bæredygtig udviklingsstrategi i alle sine politikker, især i Europa 2020-strategien og de syv flagskibsinitiativer. Det er nødvendigt at skabe sammenhæng mellem EU's forskellige strategier, og EU-kommissærerne bør tale med én stemme på dette område.

Nærmere bestemt bør Kommissionen benytte midtvejsrevisionen af Europa 2020-strategien til at styrke dens bæredygtighedsaspekter og integrere den fuldstændigt i strategien for bæredygtig udvikling. Der skal fastlægges og anvendes indikatorer for vækstens kvalitet, der gør det muligt at følge og evaluere den.

1.7 EØSU understreger den vigtige rolle, som det europæiske semester og den årlige vækstundersøgelse kan og bør spille for at sikre, at politikkerne for bæredygtig vækst følges. Det er efter EØSU's mening nødvendigt at afskaffe miljøskadelige tilskud og at fremsætte specifikke anbefalinger til medlemsstaterne om at øge miljøbeskatningen samt om affalds- og vandforvaltning og forbedret genanvendelse. På disse områder bør medlemsstaterne udvise større ambition og søge bredere mål.

1.8 EØSU udtrykker bekymring over den store modsigelse, som EU's flerårige finansielle ramme 2014-2020 i realiteten rummer: Det er ikke industrisektorerne med de højeste CO₂-emissioner (boliger, energi, industri og transport), som modtager flest EU-midler til at lette deres omstilling til en grøn økonomi. Det er derfor nødvendigt at øge de finansielle tilskud væsentligt og sikre, at de udnyttes effektivt.

1.9 EØSU finder det særlig relevant at fremme miljøbeskatning, herunder skatteincitamenter for virksomheder, som etablerer geninvesteringsfonde for klimabeskyttelsesforanstaltninger, forudsat at de forvaltes i fællesskab med arbejdstagerne.

1.10 I forbindelse med EU's handelspolitik mener EØSU, at man for at undgå udflytning af industri bør overveje at indføre toldafgifter svarende til CO₂-afgifterne for lande, som ikke anerkender internationale mål for emissionsreduktion.

2. Indledning

2.1 I 2011 udarbejdede OECD og UNEP (FN's Miljøprogram) hver sin rapport om grøn økonomi. ILO lancerede programmet »Grønne job«, og et af de vigtigste emner for FN-konferencen Rio+20 var »Grøn økonomi som led i en bæredygtig udvikling og udryddelse af fattigdom«.

2.2 I 2006 fornyede EU sin strategi for bæredygtig udvikling, og i 2009 lanceredes energi- og klimapakken, der havde som

mål inden 2020 at reducere drivhusgasemissionerne med 20 %, øge andelen af vedvarende energi til 20 % og øge energieffektiviteten med 20 % ⁽¹⁾. EU skal have nedbragt emissionerne endnu mere i 2015 og 2030. I 2011 vedtog Kommissionen flagskibsinitiativet »Et ressourceeffektivt Europa« ⁽²⁾, »Køreplan for omstilling til en konkurrencedygtig lavemissionsøkonomi i 2050« ⁽³⁾, »EU's biodiversitetsstrategi frem til 2020« og »Køreplan til et ressourceeffektivt Europa« ⁽⁴⁾.

2.3 EØSU har altid støttet idéen om at gøre økonomien mere miljøvenlig som et bidrag til en bæredygtig udvikling og understreget, at civilsamfundets forslag vedrørende omstilling til en inklusiv grøn økonomi skal sættes i centrum for medlemsstaternes og EU's politik, og at det kræver et tæt samarbejde mellem alle aktører på arbejdsmarkedet. EØSU har således i flere af sine udtalelser behandlet de forskellige aspekter af emnet og udtalt sig om Kommissionens successive forslag. Udvalget har påpeget, at man ikke kan forbedre den grønne økonomi og styringen uden samtidig at fremme bæredygtigheden inden for produktion, beskæftigelse og forbrug, og at det heller ikke kan ske adskilt fra strategien for ligestilling mellem kønnene og EU's klimapakke.

3. Grøn økonomi

3.1 En inklusiv grøn økonomi skal finde en balance mellem økonomisk velstand, bedre social sammenhængskraft samt en bedre bevarelse og rationel udnyttelse af de naturressourcer, som opretholder vores og fremtidige generationers velfærd. Dens mål er »dematerialisere« produktionen, dvs. afkoble den økonomiske vækst fra udnyttelsen af naturressourcer og produktion af forurening og affald.

3.2 Grønne job er ifølge ILO job, som bringer virksomheders og erhvervssektorerens miljøindvirkning ned på et bæredygtigt niveau, bidrager til at mindske forbruget af energi, råmaterialer og vand, skabe en lavemissionsøkonomi og reducere emissionen af drivhusgasser. Begrebet »grønne job« er ret flydende, eftersom grænsen mellem grønne og ikke-grønne job afhænger af teknologiske innovationsprocesser. Ved grønne job forstås derfor ikke kun job i tilknytning til nogle af de nyopståede sektorer, men alle de job, som indsatsen for at gøre produktionsprocesser og produkter i alle sektorer »grønnere« fører med sig.

⁽¹⁾ Resumé i COM(2011) 21 final, bilag 1, og på http://ec.europa.eu/clima/policies/package/index_en.htm

⁽²⁾ COM(2011) 21 final.

⁽³⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0112:REV1:EN:PDF>

⁽⁴⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0571:FIN:EN:PDF>

3.3 Der er to hoveddrivkræfter i udviklingen af den grønne økonomi: de forskellige politikker til modvirkning af klimaændringer og den stigende konkurrence fra de nye vækstlande om ressourcer, der bliver stadig knappere og dyrere.

3.4 Den grønne økonomi består ikke i en simpel afbalancering mellem nye og mere traditionelle sektorer (som følge af den teknologiske udvikling i retning af en lavemissionsøkonomi). Den kræver en miljøvenlig modernisering af produktionsformer og forbrugsmønstre med henblik på at integrere målene om forøgelse af virksomhedernes værditilvækst og om forbedring af deres miljømæssige bæredygtighed hvad angår materialebesparelser, energieffektivitet, arbejdets tilrettelæggelse samt forholdet mellem arbejdstagere og virksomhed i forbindelse med forbedring af produktiviteten på alle punkter.

3.5 I de seneste år er grænserne for jordklodens kapacitet trådt tydeligt frem, både når det gælder naturressourcer, der kan dække den stigende efterspørgsel, og klodens evne til at absorbere affald og forurening.

3.6 Klimaændringernes indvirkning på sundhedstilstanden må ikke glemmes: mange flere tilfælde af ekstreme vejrphænomener, stigende niveauer af ozon og partikler i atmosfæren, der er blevet giftig på grund af højere temperaturer, samt udbredelse af smitsomme sygdomme, der ellers var udryddede, i Europa.

3.7 Ændringerne i energi-, produktions- og transportstrukturen i de vigtigste udviklede økonomier og i en del af de nye vækstøkonomier vil i de kommende år fokusere på omstilling fra en økonomi med høje CO₂-emissioner til en lavemissionsøkonomi, hvor det meste af energien kommer fra rene, vedvarende energikilder, dvs. fra kilder, som ikke udvikler drivhusgasser eller andre farlige emissioner.

3.8 Denne dybtgående omstilling af produktionen, som af nogle betegnes som den tredje industrielle revolution, vil ikke være neutral i forhold til den internationale konkurrence, især for lande, der som de fleste i EU er nettoimportører af energi og råmaterialer. Derfor har mange regeringer i OECD-landene siden 2009 iværksat ambitiøse stimuleringsplaner, hvor investeringer i infrastruktur og grøn forskning, udvikling og innovation spiller en afgørende rolle. Deres formål er dels at stimulere produktionsaktiviteten for hurtigt at komme ud af den nuværende

recession, dels at tackle den aktuelle omstrukturering af produktionen ud fra en førerposition.

3.9 Imidlertid er der blevet skåret dybt i finansieringen af disse planer i mange EU-lande, lige som i EU's budget, bl.a. på grund af den stramme finanspolitik. IMF's cheføkonom har erkendt, at denne politikkes reelle hæmmende indflydelse på produktionsaktiviteten har været meget større end hidtil vurderet. Ifølge en undersøgelse, der er gennemført i 28 lande, har den finanspolitiske multiplikator siden krisen, der begyndte i 2008, ligget på mellem 0,8 og 1,7 ⁽⁵⁾.

3.10 Dette tab af momentum for den grønne økonomi kan skabe meget store problemer for mange lande i EU, især da teknologigabet mellem de udviklede lande og de nye vækstlande i dag er meget mindre og ikke statisk. EU-landene som helhed har ikke nogen garanti for at komme til at ligge i fortroppen af udviklede lande med lavemissionsøkonomier, hvilket på længere sigt kan skabe stærke spændinger i EU, da det vil rejse tvivl om deres evne til at fortsætte opbygningen af et samfund, der økonomisk er mere avanceret, socialt har større sammenhængskraft og miljømæssigt er mere bæredygtigt. Det skal dog understreges, at EU står stærkt i sin førerposition inden for teknologi og produktion i flere forskellige industrisektorer, der klart har fremtiden for sig.

3.11 Med udviklingen af den grønne økonomi og de nødvendige investeringer og incitamenter vil mulighederne for at skabe arbejdspladser i Europa vokse. Vi må ikke glemme de nuværende produktionsaktiviteter, der i dag udgør det økonomiske grundlag for EU's medlemsstater. Mange arbejdspladser i industrisektorer, som i dag betragtes som meget forurenende, vil blive grønne, hvis de gennemgår processer, der øger energieffektiviteten og reducerer forbruget af råvarer og den forurening, de skaber. Eksempler herpå inden for vejtransport er virksomheder, som udvikler og fremstiller elektriske og hybride køretøjer, bl.a. til offentlig transport. Inden for bygge- og anlæg kan nævnes anlæg af jernbanelinjer til højhastighedstog, som indebærer store energibesparelser pr. passager i forhold til fly og traditionelle tog, samt energirenovering af boliger, hvis energiforbrug er meget ineffektivt. Dette bør ske inden for rammer, der udvikler og styrker den sociale dialog, samråd og kollektive forhandlinger for at opnå et positivt slutresultat med hensyn til beskæftigelse (kvantitet og kvalitet) og rimelighed (arbejdsvilkår og lønninger). Ikke desto mindre har kun otte lande i EU en officiel definition af grønne job. Dette giver anledning til forskellige vurderinger baseret på forskellige definitioner og metoder.

⁽⁵⁾ IMF Working Paper/13/1. Growth Forecast Errors and Fiscal Multipliers (Vækstprognosefejl og finanspolitiske multiplikatorer). Udarbejdet af Olivier Blanchard og Daniel Leigh. Januar 2013.

4. **Civilsamfundets samarbejde i forbindelse med en fair omstilling til grøn økonomi, hvor teknologisk innovation er afgørende for virksomhedernes konkurrenceevne**

4.1 Et helt nyt træk ved denne tredje industrielle revolution er produktionskræfternes høje udviklingsniveau og civilsamfundets store opmærksomhed og pression på områder som bæredygtighed og miljø. I Europa er det den kraftige udvikling af miljø- og forbrugerorganisationer, fagforeninger, arbejdsgiverorganisationer og andre civilsamfundsaktører, som giver mulighed for, at der med de kommende forandringer skabes en økonomi, der sikrer en udvikling, som både socialt og miljømæssigt er lettere at styre og mere bæredygtig. Dette var utænkeligt i tidligere processer, hvor det var beslutninger truffet af mikrovirksomheder, der helt og holdent dikterede teknologiske ændringer og ændringer i produktionen.

4.2 ILO fremhæver i *den globale jobpagt* vedtaget i juni 2009 udtrykkeligt, at »den sociale dialog er en mekanisme af uvurderlig betydning for udformningen af politikker, der er tilpasset de nationale prioriteter. Den er et solidt grundlag for at sikre, at arbejdsgiverne og arbejdstagere går sammen med regeringerne i den fælles indsats, der er nødvendig for at overvinde krisen og fremme en bæredygtig genopretning«. Konsensus blandt arbejdsmarkedets parter om en industripolitik er efter EØSU's mening nødvendig for at koordinere indsatsen for teknologisk innovation og for at fremme ændringerne i produktionsinfrastrukturen i mange europæiske sektorer, som berøres af omstillingen til en europæisk lavemissionsøkonomi, der udnytter ressourcerne mere effektivt.

4.3 Teknologisk innovation er noget helt fundamentalt for den grønne økonomi. De sektorer, virksomheder og teknologier, som fremmer en grønnere økonomi, vil derfor få større offentlig og privat finansiel opbakning, da de vil styrke den europæiske økonomis globale konkurrenceevne. Som vejledning til private investeringer har Deutsche Bank derfor defineret følgende sektorer som prioriterede i forbindelse med klimaændringerne:

- produktion af ren og vedvarende energi
- infrastrukturer og systemer til forvaltning af energidistribution
- i forbindelse med transportsystemer: fremme af jernbane- og søtransport, hybridbiler på mellemlang sigt og biobrændstoffer, som ikke konkurrerer med fødevarer om arealanvendelsen

- grøn kemi og forskning i nye materialer
- mere energibesparende basisindustrier, der er mindre afhængige af udvinding af råmaterialer, og som hovedsageligt anvender nye materialer, der er mindre forurenende (bl.a. jern- og stålindustrien, cementfremstilling med lavt CO₂-udslip)
- byggeaktiviteter, som indebærer forbedring af bygningers energieffektivitet og deres evne til at producere energi
- affaldsforvaltning
- landbrug (bl.a. rene gødningsprodukter og insektbekæmpelsesmidler)
- systemer til rensning, dekontaminering og afsaltning af vand.

4.4 Man bør være særlig opmærksom på de problemer, som Europas små og mellemstore virksomheder har med at skaffe tilstrækkelig finansiering til de nødvendige investeringer i miljøinnovation.

4.5 Hvis innovationen skal have konkurrencemæssig værdi, skal virksomhedens organisationsmodel omfatte en praksis, der fremmer inddragelse af arbejdstagerne. Det bør udnyttes, at de ansattes deltagelse i arbejdets tilrettelæggelse og i virksomhedens planlægning klart fremmer innovationen og øger produktiviteten. Der ligger her en udfordring i at modernisere arbejdsmarkedsordningerne og de kollektive forhandlinger samt deres forhold til virksomhedsledelsen.

4.6 Arbejdstagernes medinddragelse i virksomhederne er et af de vigtigste elementer, der fremmer en europæisk førerposition på teknologiområdet i mange sektorer, og det er den, der sikrer opretholdelse af deres eksportkapacitet. Det bør ikke kun betragtes som et spørgsmål om fordeling af erhvervet rigdom, da det i sig selv er afgørende for skabelsen af rigdom, hvilket også anerkendes af virksomhederne selv⁽⁶⁾. Innovationsproblemer har i vid udstrækning meget at gøre med stive organisationsstrukturer, hvor arbejdstageren blot betragtes som et redskab.

⁽⁶⁾ EPOC-projektet, Det Europæiske Institut til Forbedring af Leve- og Arbejdsvilkårene.

5. Den grønne økonomi og EU-politikker

5.1 På konferencen Rio+20 slog EU til lyd for en inklusiv grøn økonomi som et skridt på vejen mod en bæredygtig udvikling. Kommissionens mål er at fremme bæredygtig og inklusiv vækst, bl.a. ved at sætte udviklingen af en grønnere økonomi i centrum for sin opfølgning af Rio+20. Regeringerne skal udvikle den sociale dialog for at sikre den nødvendige inddragelse af civilsamfundet i denne proces.

5.2 For at støtte gennemførelsen af sit flagskibsinitiativ og køreplanen til et ressourceeffektivt Europa har Kommissionen i 2012 etableret en europæisk platform (som udsender en midtvejsrapport i 2013 og en endelig rapport i slutningen af 2014) om effektiv ressourceanvendelse. Platformen arbejder på konkrete forslag til omstilling til en grøn økonomi på følgende områder: »Rammebetingelser for investering i vedvarende energi«, »Fastlæggelse af mål og måling af resultater«, hvortil der skal udformes et solidt system af andre indikatorer end BNP, som viser resultaterne af disse politikker i de berørte sektorer og i samfundet som helhed (øget konkurrenceevne, forbedrede arbejdsvilkår for arbejdstagerne, genanvendelsesgrad, energi-effektivitet og ressourceanvendelse, andel af vedvarende energi, mindsket forurening) samt »Cirkulær økonomi – udvikling af en miljøvenlig økonomi«.

5.3 Det er særlig relevant at fremme miljøbeskatning og reducere de store tilskud til fossile brændsler, der gives i mange EU-lande, eftersom priserne på mange produkter og tjenesteydelser ikke giver et korrekt billede af de samlede produktionsomkostninger, fordi forureningsomkostningerne ikke er indregnet. Frivillige miljømærkningspolitikker har vist sig utilstrækkelige, ikke mindst i en krisesituation som den nuværende, hvor produktets pris, og ikke dets miljøvenlighed, er det vigtigste for et stigende antal forbrugere. Hvis en miljøbeskatningspolitik skal opnå en høj grad af social konsensus, skal der tages højde for dens indvirkning på virksomhedernes

konkurrenceevne og de sociale følger for befolkningen, dvs. den såkaldte »energifattigdom«, og der skal udvikles supplerende politikker (industri- og handelspolitikker samt støtte til de dårligst stillede samfundsgrupper), som mildner dem. Der bør desuden indføres skattemæssige incitamenter til geninvestering af virksomhedernes udbytte i nedbringelse af CO₂-emissioner (gennem fonde for geninvestering mod klimaændringer) og nedbringelse af andre skadelige miljøvirkninger, forudsat at fondene i virksomhederne forvaltes i fællesskab med arbejdstagerne.

5.4 Kommissionen har vedtaget sit syvende miljøhandlingsprogram, som fastlægger miljøpolitikens bidrag til omstillingen til en grøn økonomi. Europa-Parlamentet og Rådet skal godkende dette program, og EØSU har bidraget med udarbejdelse af en specifik udtalelse (7). EU's flerårige finansielle ramme 2014-2020 rummer imidlertid en stor modsigelse: Det er ikke industrisektorerne med de højeste CO₂-emissioner (boliger, energi, industri og transport), som modtager de fleste EU-midler til investeringer.

5.5 I forbindelse med EU's handelspolitik skal det tages med i betragtning, at øget beskatning af CO₂-emissioner – for at komme risikoen for udflytning af industri i forkøbet – bør medføre obligatorisk indførelse af tilsvarende toldafgifter for lande, som ikke anerkender internationale mål for emissionsreduktion. En told på CO₂ er en begrænsning af den frie handel, men det har allerede vundet accept i det internationale samfund i andre tilfælde. Montreal-protokollen, der blev indført for at beskytte ozonlaget, gav mulighed for at fastlægge handelsrestriktioner for at styrke dens gennemførelse, eftersom frihandel ikke er et mål i sig selv, men et middel til at skabe rigdom på en bæredygtig måde. Der kan ikke herske tvivl om, at forebyggelse af en planetarisk katastrofe forårsaget af klimaændringer er vigtigere end at holde verdensmarkederne åbne for produkter med høje emissioner af drivhusgasser.

Bruxelles, den 23. maj 2013

Henri MALOSSE

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

(7) EØSU's udtalelse om »7. EU-miljøhandlingsprogram«, CES296/2013 af 20.3.2013, EUT C 161 af 6.6.2013, s. 77-81.